UNIVERSITY OF AMSTERDAM

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

Bouwen langs de Maas

Huizen in Limburgse steden circa 1200-1600

Dukers, B.A.J.T.

Publication date
2025

Link to publication

Citation for published version (APA):
Dukers, B. A. J. T. (2025). *Bouwen langs de Maas: Huizen in Limburgse steden circa 1200-1600*. [Thesis, externally prepared, Universiteit van Amsterdam].

General rights
It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations
If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: https://uba.uva.nl/en/contact, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, P.O. Box 19185, 1000 GD Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

UvA-DARE is a service provided by the library of the University of Amsterdam (https://dare.uva.nl)

Download date:16 10月 2026

BOUWEN LANGS DE MAAS

HUIZEN IN LIMBURGSE STEDEN

circa 1200-1600

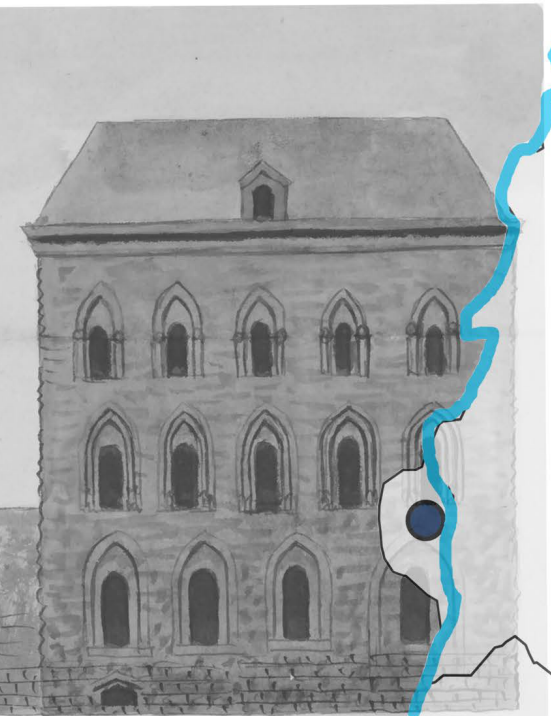

B.A.J.T. Dukers

Bouwen langs de Maas
Huizen in Limburgse steden circa 1200-1600

ACADEMISCH PROEFSCHRIFT

ter verkrijging van de graad van doctor
aan de Universiteit van Amsterdam
op gezag van de Rector Magnificus
prof. dr. ir. P.P.C.C. Verbeek
ten overstaan van een door het College voor Promoties ingestelde commissie,
in het openbaar te verdedigen in de Aula der Universiteit
op vrijdag 2 mei 2025, te 14.00 uur

door Bertha Augusta Jacoba Theresia Dukers
geboren te Geleen

Promotiecommissie

Promotor:	prof. dr. G. van Tussenbroek	Universiteit van Amsterdam
Copromotor:	prof. dr. D.J. de Vries	Universiteit Leiden
Overige leden:	prof. dr. G.H. Janssen	Universiteit van Amsterdam
	prof. dr. A.F.W. Bosman	Universiteit van Amsterdam
	prof. dr. J.T. Leerssen	Universiteit van Amsterdam
	prof. dr. K.A. Ottenheym	Universiteit Utrecht
	prof. dr. K. De Jonge	KU Leuven
	dr. R.J. Rutte	TU Delft

Faculteit der Geesteswetenschappen

subsidieverantwoording
De uitgave van dit proefschrift werd mede mogelijk gemaakt door steun van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.

Inhoudsopgave

Voorwoord 9

Hoofdstuk 1: Onderzoekskader en historiografie
Inleiding 10
1.1 Onderwerp en onderzoeksvragen 10
1.2 Bouwhistorisch onderzoek naar huizen tot 1600 in de huidige provincie Limburg 13
1.3 Onderzoek en bronnen met betrekking tot middeleeuwse huizen in Maastricht 17
1.4 Onderzoek en bronnen met betrekking tot middeleeuwse huizen in Sittard 23
1.5 Onderzoek en bronnen met betrekking tot middeleeuwse huizen in Roermond 25
1.6 Onderzoek en bronnen met betrekking tot middeleeuwse huizen in Venlo 27
1.7 Onderzoek naar huisvormen in Nederland en aangrenzende gebieden
1.7.1 Inleiding 30
1.7.2 Nederland 31
1.7.3 De huidige provincie Limburg 35
1.7.4 Het voormalige prinsbisdom Luik 37
1.7.5 Het Rijnland 38
1.8 Status quaestionis 39
1.9 Methode van onderzoek 39

Hoofdstuk 2: De historische context van de geselecteerde steden
Inleiding 43
2.1 De politieke situatie in het Maas-Rijngebied en de onderzochte steden 900-1600
2.1.1 Algemene historische ontwikkelingen in het Maas-Rijngebied 43
2.1.2 De tweeherigheid van Maastricht 45
2.1.3 Sittard: Limburgs, Valkenburgs en Guliks 47
2.1.4 De Gelderse graven en hertogen en hun relatie met Roermond en Venlo 48
2.2 Beknopte stadsgeschiedenis van de vier steden
2.2.1 De middeleeuwse stad Maastricht 53
2.2.2 De middeleeuwse stad Sittard 55
2.2.3 De middeleeuwse stad Roermond 61
2.2.4 De middeleeuwse stad Venlo 65
2.3 (Inter-)regionale verbindingen en handel
2.3.1 De Maas als handelsweg 69
2.3.2 Landwegen 72
2.3.3 Handelscontacten 74
2.4 De bouwpraktijk
2.4.1 Bouwvoorschriften 77
2.4.2 De organisatie van de bouwambachten 82

Hoofdstuk 3: De ruimtelijke context van de huizen in de geselecteerde steden
Inleiding 87
3.1 De positie in het stedelijk weefsel
3.1.1 Maastricht: ontwikkeling van het stratenpatroon 87
3.1.2 Maastricht: de ligging van de middeleeuwse huizen in de stad 95
3.1.3 Sittard: ontwikkeling van het stratenpatroon 99
3.1.4 Sittard: de ligging van de middeleeuwse huizen in de stad 101
3.1.5 Roermond: ontwikkeling van het stratenpatroon 103
3.1.6 Roermond: de ligging van de middeleeuwse huizen in de stad 107

3.1.7 Venlo: ontwikkeling van het stratenpatroon 109
3.1.8 Venlo: de ligging van de middeleeuwse huizen in de stad 113
3.1.9 De ruimtelijke plaatsing van de huizen 116
3.2 Huisvormen in de geselecteerde steden in de periode 1200-1600
3.2.1 Definitie 125
3.2.2 Huizen voor de stedelijke elite 127
3.2.3 Stedelijke huizen: het diepe huis 140
3.2.4 Stedelijke huizen: het ondiepe dwarshuis 153
3.2.5 Dubbelbrede huizen en dubbelhuizen 154

Hoofdstuk 4: De bouwkundige opzet van de huizen
Inleiding 167
4.1 Herkomst, beschikbaarheid en toepassing van bouwmaterialen
4.1.1 Hout 167
4.1.2 Natuursteen 171
4.1.3 Baksteen 187
4.1.4 Kalk en kalkmortel 194
4.1.5 Dakbedekking 195
4.2 De karakteristieken van de toegepaste constructies in de steden
4.2.1 Funderingen 201
4.2.2 Kelders 207
4.2.3 Vakwerkhuizen 223
4.2.4 Stenen huizen 245
4.2.5 Het versteningsproces 283
4.3 Gebruik en inrichting van de huizen
4.3.1 De functionele indeling van de onderzochte middeleeuwse huizen 288
4.3.2 Interieurafwerkingen 293

Hoofdstuk 5: De vormgeving van de huizen
5.1 De vormgeving van de (laat-)middeleeuwse stenen huizen in Maastricht
5.1.1 De woontorens 301
5.1.2 Stenen huizen 305
5.2 De vormgeving van vakwerkhuizen vóór het midden van de zestiende eeuw 313
5.3 De vormgeving van bakstenen huizen in Roermond en Venlo 315
5.4 Renaissance-invloeden in de zestiende eeuw
5.4.1 Renaissance-elementen in vakwerkhuizen in Maastricht 321
5.4.2 Renaissance-elementen in steenbouw in Maastricht 323
5.4.3 Renaissance-elementen in bakstenen huizen in Roermond en Venlo 325

Hoofdstuk 6: De huizen in breder perspectief
Inleiding 329
6.1 Huisvormen in regionale en euregionale context
6.1.1 Woontorens en natuurstenen huizen 329
6.1.2 Poorten 337
6.1.3 Het diepe huis met zadeldak 339
6.1.4 Het diepe huis met hoog dwarsdak 341
6.1.5 Dubbelbrede huizen 345
6.1.6 Dwarshuizen 349
6.1.7 Dubbelhuizen 351
6.1.8 Conclusie 351

6.2 Bouwmaterialen
6.2.1 Algemeen 353
6.2.2 Natuursteen 353
6.2.3 Eikenhout 354
6.2.4 Baksteen en het versteningsproces 355
6.2.5 Conclusie 358
6.3 Constructie
6.3.1 Vakwerkbouw 361
6.3.2 Bakstenen huizen 364
6.3.3 Kelders 364
6.3.4 Balklagen en sleutelstukken 366
6.3.5 Kapconstructies 367
6.3.6 Conclusie 370
6.4 Vormgeving
6.4.1 Natuursteenbouw 373
6.4.2 Vakwerkbouw 379
6.4.3 Baksteenbouw 381
6.4.4 Conclusie 382
6.5 Synthese en samenvatting 'Bouwen langs de Maas. Huizen in Limburgse steden circa 1200-1600' 384

English summary 388
Deutsche Zusammenfassung 391
Résumé Français 395

Literatuurlijst 399

Bijlage 1: overzicht baksteenformaten Venlo en Roermond
Bijlage 2: overzicht van de middeleeuwse huizen in de vier steden